

Европейският съюз се е нагърбил с амбициозната и трудна цел – да създаде едно ново и високообразовано общество, което да стане основата за изграждането на една нова Европа, която ще е най-силната икономическа сила в света. За тази цел е необходимо да се обърне силно внимание не само на образованието, но и на икономическите фактори, демографските тенденции, развитието на новите технологии. Под образование тук обаче се обръща внимание на нещо ново – обучението през целия живот. Това не би била много важна тема преди двадесет – тридесет години, но днес тя просто е жизнено важна за всяка една динамична и силна икономика, която трябва да посреща бъдещите световни икономически предизвикателства и проблеми.

Европейският съвет през юни 2000 помоли страните членки на ЕС и Европейската комисия, въз основа на техните компетенции да идентифицират ясни стратегии и практически мерки с цел насърчаването на всички към обучението за цял живот – lifelong learning.”Този мандат утвърждава обучението през целия живот като главен елемент от стратегията, създадена в Лисабон, да направи Европа най – конкурентно способното и динамично, основаващо се на познанието, общество в света.

Хората са в сърцето на тази комуникация. Над 12000 граждани участваха в консултацията предприета от Меморандума на Комисията за обучение през целия живот (Commission`s Memorandum on Lifelong Learning) издаден през ноември миналата година (2001). Проверката на резултатите показва пределно ясно огромните размери на предстоящите предизвикателства. Икономическите и социалните промени свързани с преминаването към научното общество представят на Европейския съюз и гражданите му облагите – по отношение на нарастващите възможности за комуникации, пътуване и заетост и по отношение на рисковете – високите нива на неравнопоставеност и социалната изолация. Мащабът на едни такива промени изискват радикално нов подход към образованието и обучението. Още повече, че настоящият несигурен икономически климат поставя едно обновено ударение и важност върху обучението през целия живот. Традиционните политики и институции са все повече и повече са неподготвени да дадат възможност на гражданите да се справят активно с последствията от глобализацията, демографските промени, дигиталните технологии и опазването на околната среда. Все пак хората, техните познания и способности са ключът на европейското бъдеще.

Комуникацията спомага за установяването на Европейската зона за обучение през целия живот (European area of lifelong learning), целите на която е да даде възможност на гражданите да се движат свободно между учебните заведения, работата, региони и

държави, като по такъв начин използват възможно най – пълноценно техните познания и способности. И по такъв начин да осъществят целите и амбициите на Европейския съюз и страните кандидат – членки да бъдат по – проспериращи, толерантни и демократични.

Това развитие ще бъде улеснено от установяването на рамка за обучение през целия живот, която да засяга образованието и обучението, важни елементи от съществуващите вече процеси протичащи в ЕС, стратегии и планове относно младежта, заетостта, социалната адаптация и политиката за научно- изследователски работи. Това не означава нов процес, нито може да се намеси в хармонизацията на законите и разпоредбите. Напротив – то изисква по – ясно и икономически обосновано ползване на съществуващите ресурси и инструменти, включващи ползването на метода на откритата координация. За да се постигне целта, поставена още в Лисабон за т. нар. научно общество, ще бъдат установени близки връзки между политиките за обучение през целия живот и политиките за научно – изследователски работи, особено с оглед на повишаващия се интерес на младото поколение към научните и технологичните кариери. Днес никой не смее да отрече изключителната важност на високите технологии за развитието на световната икономика. Но по – важното е ,че за да има силна и бързо развиваща се сфера на високите технологии, трябва да има образование на изключително високо ниво през периода на цялата кариера на специалиста, защото този отрасъл се изменя с невиджани темпове – често продукт само на една – две години е вече негоден, а старата технология вече е сменена с нова.

Отговорностите по обсъжданията на Меморандума изискват една по – широка дефиниция на обучението през целия живот – това не е просто ограничено до икономическия смисъл понятие или пък просто обучение на възрастни. То слага допълнително ударение върху предучилищната подготовка чак до обучението след пенсиониране. Обучението трябва да обхваща целия спектър на формално и неформално обучение(под неформално обучение ЕС има предвид обучение, което съществува, но не е отразено никъде , а обученият човек не притежава сертификат или друг документ, удостоверяващ усвоените от него знания и умения) Обсъжданията също така представят на преден план и целите на ученето, включващи активното гражданство, лично осъществяване и социално включване, както и други аспекти на заетостта. Принципите на които лежи обучението през целия живот наблягат най – вече на важността на обучаемия човек, важността на равните възможности и качеството и практическото приложение на обучението.

Страните членки се съгласиха да развиват и внедряват ясни и разбираеми стратегии за обучението през целия живот на срещата на Европейския съвет във Фейра. Първо бяха дадени първоначалните насоки за действие, които бяха заложени в общия доклад по

заетостта, изготвен през 2001г. (Joint Employment Report 2001) .

Първоначално бе договорен партньорски подход при изготвянето на стратегията за обучението през целия живот. Всички формални системи имащи връзка с образованието – не само държавни организации и органи на ЕС – трябва да работят по своя собствена воля заедно и да си посредничат.

Към кой по- точно ще бъде насочено това образование през целия живот ? Първо трябва да се насочим към нуждите на човека, който ще се обучава или по – точно потенциалния човек, който ще се обучава, заедно с нуждите от обучение на организациите, общностите, цялото общество и пазара на труда – това е следващата стъпка. Адекватното използване на ресурси относно финансирането и ефективното и прозрачно разпределение на тези ресурси трябва да бъде уточнено. Трябва да бъдат провеждани анализи относно как ще се сработят обучението и интересите на този, който ще учи и как ще се улесни достъпът на образование на учащия, така че той да има възможност да учи на всякъде и по всяко време. Нарасва въпросът за това как ще се разпознае и оцени неформалното учене. Трябва да се създаде култура за образование, която обаче силно зависи от възможностите за обучение и стимулирането на желанието за обучение. За финал са предложени механизми за поддържане на качеството, оценяването и наблюдението на образованието.

Всички заинтересувани по стратегията за обучението през целия живот са поканени да работят в партньорство : Европейската комисия и всички други институции на Европейския съюз, страните членки, Европейската икономическа зона – ЕЕА, страните кандидат – членки, социалните партньори , неправителствени организации – напр. Съвета на Европа (Council of Europe), UNESCO и др. Осъществяването на новата идея ще се проведе по съществуващите вече процеси, програми и инструменти, предвидени в предварителната рамка на обучението през целия живот. Тази рамка ще поддържа размяната на добра практика, и опит и по такъв начин ще идентифицира всеобщи проблеми, идеи и приоритети. За да се улесни този процес Комисията ще създаде база данни на добрата практика, информация и опит, засягащ обучението през целия живот на всички възможни нива.

Продължението, което ще последва Доклада за конкретните цели на образователните и обучаващите системи (Concrete Objectives of Education and Training Systems) ще бъде един от основните способи за кооперация и партньорство в тази област, докато Европейската стратегия по заетостта (European Employment Strategy) ще продължи да фокусира на свързаните със заетостта аспекти на обучението през целия живот.

Програмите на общността – Сократ, ()Леонардо да Винчи и Младеж (Youth) – ще бъдат разширени и засилени по посока на тези разисквания и насоки за развитието на обучението през целия живот. Увеличава се потенциала на Европейския социален фонд (European Social Fund –ESF) и неговата инициатива – EQUAL , която също ще спогне за осъществяването на целта.

Прогресът ще бъде измерван и наблюдаван чрез използването на ограничен брой от показатели – такива които съществуват в момента и такива които ще бъдат създадени специално за тази цел. Осъществяването също ще бъде наблюдавано от изградени мрежи и структури – такива, които вече съществуват, например в голяма част от процеса на консултиране на високо ниво участие ще вземат различните министерства от различните страни, които ще играят огромна роля в развитието на обучението през целия живот. Тази група ще спомогне за да се осигури цялостта на мерките, развити в областта на обучението през целия живот, включващи работни програми за продължението на Доклада за конкретни цели на образователните и обучаващите системи със съществуващите процеси, стратегии и планове на европейско ниво. Следващите стъпки ще включват потвърждение на главните принципи и предложения на Съвета (Съвета на образованието и младежта – Education and Youth Council и Съвета на заетостта и социалната политика – Education and Social Policy Council) по време на испанското президентство. Много важни решения са взети по време на заседанията Комисията за обучението през целия живот проведена в Испания на Барселонския Пролетен съвет в периода на 15-16 Март 2002г. Този факт още повече потвърждава твърдостта на поетия от европейския съюз курс към прилагането на стратегията за обучение през целия живот към все по- голям кръг от хора.

Европейският съвет в Лисабон проведен през март 2000г. Постави на преден план стратегическата цел на Европейския съюз, потвърдена отново на Събранието на Европейския съюз проведено в Стокхолм през март 2001г., а именно превръщането в най – конкурентното и динамично, основаващо се на познанието общество в света. Главните елементи в тази стратегия са адаптиранто на образованието и обучението , така че те могат да предложат на гражданите подходящите условия за обучение на всеки етап от техния живот.

Основаното на познанието общество заедно с икономическите и социалните тенденции такива като глобализацията , демографските проблеми и сблъсъка с информационните технологии, представят на Европейския съюз и на неговите граждани както много изгоди, така и много предизвикателства. Гражданите ще имат огромни възможности по отношение на комуникациите, свободното пътуване и заетостта в рамките на цялата Европейска общност. При условие че те се възползват от тези огромни възможности и активно участват в обществения живот, те ще могат и да придобият подходящите

знания и умения. В същото време конкурентното предимство е все повече зависимо от инвестирането в човешки капитал. А познанието и уменията са мощна машина за икономически растеж. Като се има предвид настоящия нестабилен икономически климат инвестирането в хората става една от най – важните инвестиции.

Но от друга страна тази амбициозна и на пръв вид прекрасна идея относно обществото, основано на основата на знанието крие и определени рискове. Едно такова общество би довело до по – големи неравенства в самото него и до изолацията от обществото на определен брой индивиди. Това неравенство започва рано в жизнения етап на индивидите – още по време на началното образование. През 2000 г. Пропорцията на 25 – 64 годишните граждани в Европейския съюз, които са придобили поне средно образование са само 60.3%. Значителни разлики между страните членки по – скоро се дължат по добра училищна мрежа за по – добрите групи от млади хора, но за сметка на това 150 милиона души в Европейски съюз са без основно образователно ниво и пред тях стои по – високият риск от изключване от обществото. Ето защо когато се започва една подобна инициатива непременно трябва да се вземе предвид социалната страна на въпроса. Стратегията за обучението през целия живот трябва да бъде непременно свързана с Европейската стратегия за социална политика, за да може да се предотврати социалната изолация на много граждани, както и да се даде възможност на бедните региони да се включат активно в изграждането на общество, в което мнозинството се обучава през целия си живот и е конкурентно способно.

Обучението през целия живот няма само икономически и социални аспекти. То засяга цялото общество в дълбочина, то дава предпоставки за едно приемащо, демократично и толерантно общество. То дава възможност на гражданите да участват по – активно в построяването на едно по – добро общество за самите тях, за техните съграждани, за целия Европейски съюз.

Какво показват данните относно обучението през целия живот? Според прегледа на работната сила (Labour Force Survey) през 2000 г. Само 8% от населението на Европейския съюз на възраст от 25 до 64 години са взели участие в някакъв вид обучение. Тези данни наистина разтревожиха Европейския съюз, защото той се оказа далеч назад от други развити страни. По отношението на процент от хора на възраст 25 – 64 години участващи в обучение, той изостава от Канада, Южна Корея, Норвегия и САЩ. Ето тези данни наведоха на мисълта, че сегашните политики и стратегии към мотивиране на хората към обучението през целия живот не са достатъчно ефективни. Още повече, че инвестирането в този вид обучение е недостатъчно, то не е и популярно за широките маси в Европейския съюз. За тази цел бяха предприети множество стратегии за поощряване на обучението като цяло – като се започне от изграждането на култура за образование, още от предучилищна възраст децата трябва да бъдат

обучавани, да свикнат с обучението като с един спътник през целия им живот. Да се премине през началното и средното образование, където главни цели са задържането в училищните заведения на хората от по – бедните социални слоеве, на малцинствата, поддържане на интереса на подрастващите относно образованието. Като се стигне до висшето образование, където главната цел е да се привлекат колкото се може повече хора – не само млади, но и по - възрастни, да се предоставят изгодни кредити, за учащи, които не могат в момента да заплатят за образованието си. И докато се стигне най – голямата група – на работещите и неработещите лица в трудоспособна възраст – тук най – често се обръща внимание на квалификациите, които трябва да се извършват на определен срок от време, на хората , които работят в бързо развиващите се отрасли, на ниско квалифицираните, които се нуждаят от по- голяма подготовка. И на последно място не трябва да забравяме за пенсионерите. Те също биха могли да се включат в образованието. Често те самите имат нуждата да се занимават с нещо ново – не само хоби, но и начин да прибавиш още малко към личния си бюджет, а в днешно време гъвкавата заетост предоставя шансове точно на тези хора и ако те имат нужда от някакво обучение, те ще могат да се обучават.

Това наистина е образование през целия живот на човека – от предучилищна възраст до смъртта му. Но не образование, което е безцелно и затормозяващо, а образование, което е съобразено с индивидуалните потребности, което прави живота - пълноценен , което носи облага за цялото общество и за целия Европейски съюз.

Образованието през целия живот наистина е прекрасна, но и много трудно постижима цел, но тя не е просто самоцел, а изключително важна част от нашето бъдеще .

